

від того, що впорався з тим, про що думав: «Це не для мене», навчився обирати головне. Отже, розв'язуємо не одну, а кілька проблем комплексно.

Таким чином, беручи участь у проектах, учні отримують знання, самостійно проявляючи творче ставлення до них, підкреслюючи власну індивідуальність. Це дає можливість підліткам у своєму житті сягнути вершин довершеності, досягнути гармонії особистості з Природою. А хіба ж не щасливу, морально здорову, впевнену у собі та успішну людину хочемо виплекати ми, педагоги?

Список використаних джерел:

1. Жаровська Н. В., Муляр Т. В. «Метод проектів на уроках української мови та літератури» // Тернопіль-Харків: Ранок, 2010. – 144 с.
2. Когут О. І. «Інноваційні технології навчання української мови і літератури» // Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.

Рупенко Л.В.

*кандидат філологічних наук,
Донецька філія ПВНЗ «Європейський університет»*

ЛИСТ-ЗІЗНАННЯ В КОХАННІ ЯК ОДИН ІЗ ЖАНРОВИХ РІЗНОВИДІВ В ІНТИМНОМУ ЕПІСТОЛЯРІ ІВАНА ФРАНКА

Перш ніж звернутися до розгляду жанрових різновидів епістолярію, слід, на нашу думку, визначитися з термінологією, яка стосується поняття «жанр». Так, Г. Поспелов [6, с. 421-428], Г. Абрамович [1, с. 238-244], В. Кожинов [4, с. 914-915], І. Кузьмічов [5, с. 71], Ю. Стенник [7, с. 168], Л. Чернець [10, с. 12-25, 43], Н. Копистянська [2, с. 14-18] відзначають, що в науці й досі немає однастайності щодо визначення як самого поняття «жанр», так і термінів «жанровий різновид», «жанрова модифікація», «жанрова форма». Натомість чітке розмежування термінології подано у працях С. Скварчинської і щорічнику «Питання літературних жанрів».

В. Корнійчук, синтезуючи попередні думки про риси, притаманні поняттю «жанр», наголошував на його ознаках «еластичності, пружності, динаміки. При цьому мова не йде про його безсистемність, невпорядкованість» [3, с. 193].

Н. Копистянська, досліджуючи поняття «жанр», вказує на те, що він не *монолітний* і пропонує виділити чотири взаємопов'язані й взаємозумовлені сфери спіралі відповідно до ступеню абстрактності та

конкретності (Сфера перша – роман, балада, поема і т.п. [2, с. 32]. Сфера друга пов'язана з трактуванням жанру, який належить до певного часу – новела Відродження, романтична балада тощо. Поняття «жанр» постає у динаміці, тут враховуються видозміни, які пов'язані з літературними течіями часу, розвитком літературної критики та історії [2, с. 32-33]. Третя сфера залежить від специфіки розвитку жанру певної країни (чеська романтична балада, український історичний роман) [2, с. 33]. Четверта сфера, своєю чергою, ще більше конкретизує «жанр» щодо індивідуальної творчості (новели Стефаніка, флоберівський роман тощо). Н. Копистянська наголошує: «[...] творіння визначних письменників, – а лише вони впливають на поняття «жанр», – явище неповторне, особливе й одночасно характерне для сфери другої і третьої, значною мірою зумовлене ними, як і загальними «нормами» сфери 1. У творі великого художника завжди присутнє наслідування традицій, усталених норм та правил, жанрових уявлень, і одночасно полеміка з ними, порушення і навіть іноді їхнє висміювання» [2, с. 33].

Щодо понять «жанровий різновид» і «жанрова модифікація», Н. Копистянська наголошує на тому, що вони «близькі за значенням, але не синонімічні» [2, с. 18], бо «різновид» трактується як «виділення нового утворення з рисами, у чомусь відмінними від загального поняття жанру», своєю чергою, «модифікація» – це наслідок «еластичності жанру». Слушним є зауваження дослідниці, що «модифікація може бути наступним рівнем поділу, а може бути лише додатковою характеристикою, яка вводиться і на рівні жанру, і на рівні жанрового різновиду» [2, с. 18].

Отже, вважаємо, що слід спиратися на зазначене вище міркування Н. Копистянської й враховувати обидва критерії для позначення жанрового різновиду.

«Неприятнь до проторених доріг і шаблонів» [т. 28, с. 161] формувала особливий тип художнього мислення І.Франка, визначала його новаторські пошуки в царині змістоформи літературних творів, відкривала невичерпні можливості для експериментування з генологічними, стилістичними, версифікаційними ліричними структурами», – стверджує В.Корнійчук [3, с. 195]. Й це відбилося не лише на розмаїтті літературних творів письменника, а й на його епістолярній творчості.

Іманентним жанровим різновидом інтимного епістолярію є *лист-зізнання в коханні* (для любовного та інтимно-сімейного листування). Таких листів Франко написав декілька. Лист цього типу, крім обов'язкової підвищеної емоційності, містить ще й відповідну експресію почуттів до адресата, яка виявляється як у виборі лексики, так і в стилістичному плані: характерними для нього є образні засоби

(метафори, порівняння тощо), синтаксичне оформлення (наявність окличних речень, пауз, трикрапок тощо). Позиція автора в такому нарративному дискурсі покликана найповніше відкривати його справжнє «я».

Проте, як правило, листи закоханих не завжди містять прямі зізнання у почуттях, вони часто сповнені недомовок, натяків, а також сумнівів і прохань ці сумніви розвіяти.

Такими є листи Івана Франка до Ольги Рошкевич від 2 травня 1875 р., 26 травня 1875 р., серпня 1875 р. Невпевненість автора зумовлена тим, що він не знав реакції адресата на вияв своїх почуттів, а лише, можливо, здогадувався про позитивну відповідь на його зізнання: «разів з десять поривався спитати Вас» [8, с. 19], «щоб якимось заспокоїти себе, я мушу написати Вам» [8, с. 20]. Виявляючи свої почуття до Ольги Рошкевич Франко заховував слово кохання під образним висловом «мова серця мого»; у листі він писав, що «відкриваю [...] усю свою душу» [8, с. 20]. Автор емоційно піднесений – йому «легко на душі», він «став як ніколи веселим» [8, с. 20] від того, що зустрів Ольгу.

Про емоційно-експресивне забарвлення листа свідчить і наявність окличних та питальних речень: «Питаєте, як саме? Якщо Ви не забули нашу невеличку забаву з квітами у великодню неділю, то пришліть мені, прошу Вас, таку саму відповідь, яку Ви дали мені тоді під кінець!» [8, с. 20]. До того ж, маємо в цьому листі й натяки та недомовленості: «Мені тоді аж потемніло в очах, голова пішла обертом і розум настільки потьмарився...» [8, с. 20].

Провідна тема – кохання – виявляється у наявності частого згадування Франка про те, що він «зовсім втрачає глузд», прохає змилюватися над ним, каже про «палкіші почуття» [8, с. 26], «втрачає дар мови» в присутності адресата, «тамує в собі найкращі помисли та найніжніші почуття» [8, с. 27] тощо. Франкові листи містять і запевнення в коханні й клятви (лист від серпня 1875 р.): «Клянуся, що [...] Ви завше зостанетесь для мене провідною зорею моїх діянь...», завірення, що його серце належить їй «довіку, aż do śmierci naszej!» [8, с. 38]. Такі клятви Франко повторив значно пізніше (лист від початку червня 1879 р.), коли Ольга вирішила вийти заміж за Озаркевича і запевнив її, що буде вічно кохати, незважаючи на вибір коханої. Емоційно-схвильованими реченнями він зізнавався, що в нього «рука [...] дрожить, дух запирає» [8, с. 186]. Цей лист-зізнання в коханні відрізняється від попередніх тим, що в перших звучить надія, хоч і є домішок невпевненості у взаємності почуттів; а в цьому прочитується впевненість у взаємності, але зникає надія на спільне щастя.

Наявний лист-зізнання в коханні і в інтимно-сімейній кореспонденції Івана Франка. Слід відзначити той факт, яке місце він

посідає у хронології інтимно-сімейного листування. Якщо «переписку» з Ольгою Рошкевич Франко починав із *листів-зізнань* (це свідчило й про відповідні почуття до неї), то до Ольги Хоружинської такий лист письменник написав вже після того, як запропонував одружитися (бо, по-перше, він був мало знайомий з нею, а, по-друге, це ще раз підтверджує те, що він «одружується з доктрини»), тоді, коли Хоружинська відвідала Галичину і ближче познайомилася з письменником. Так, у листі від 14 лютого 1886 р. маємо пряме зізнання в коханні, яке Франко висловлює окличними реченнями: «Як я Вас люблю, Олічка! Як гаряче бажаю я бачити Вас щасливою!» [9, с. 29]. Лист має емоційно-піднесений тон, про який свідчать спогади про приїзд майбутньої дружини – «несподіваної і великої радості» [9, с. 29], а її від'їзд вплинув зовсім протилежно – «немовби [...] половину життя взято» [9, с. 29]. Крім того, у цьому листі Франко вирішував і суто ділові проблеми. Цей лист, на відміну від листів до Ольги Рошкевич, не має тієї романтичності, ліричності, наївно-пристрасної довірливої «сповіді серця», а є більш сухим та діловим. Франко не підніс Хоружинську на такий високий п'єдестал замилювання, на якому перебувала перша кохана.

Підсумовуючи вище сказане, слід зазначити, що характер, особистість Івана Франка суттєво доповнюється вивченням найбільш інтимних його творів – любовних листів.

Список використаних джерел:

1. Абрамович Г. Л. Введение в литературоведение. – М. : Просвещение, 1970. – 389, [1] с.
2. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : монографія. – Львів : ПАІС, 2005. – 367 с.
3. Корнійчук В. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поетики : монографія // Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. – 485 с.
4. Краткая литературная энциклопедия / [гл. ред. А. А. Сурков] // М. : Советская энциклопедия, 1964. – Т. 2 : Гаврилюк – Зюльфигар Ширвани. – М., 1964. – 1056 стб. с илл., 8 л. илл.
5. Кузьмичев И. К. К типологии эпических жанров / И. К. Кузьмичев. Жанры советской литературы (вопросы теории и истории). – Горький, 1968. – С. 47–79.
6. Поспелов Г. Н. Типология литературных родов и жанров / Введение в литературоведение. Хрестоматия : учеб. пособие ; [Под ред. : П.А. Николаева]. – Изд. второе, исправ. и доп. – М. : Высшая школа, 1988. – С. 421–428.

7. Стенник Ю. В. Системы жанров в историко-литературном процессе / Историко-литературный процесс: проблемы и методы изучения. – Ленинград : Наука, 1974. – С. 168–202.

8. Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. Т.48. Листи (1874-1885) / [редкол. : М. Д. Бернштейн... [та ін.]. – К. : Наукова думка, 1986. – 766, [1] с., [3] л. іл. : фотопортрет.

9. Франко І. Зібр. тв. : у 50 т. Т.49. Листи (1886–1894) / [редкол. : М. Д. Бернштейн... [та ін.]. – К. : Наукова думка, 1986. – 809, [1] с., [3] л. іл.

10. Чернец Л. В. Литературные жанры. – М. : Изд-во Московского университета, 1982. – 192 с.

Середа С.В.

асистент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ

Наше дослідження з літератури спрямоване на здобуття принципів знань про поняття символіки кольору в українській та світовій літературі.

Актуальність дослідження визначається тим, що в сучасній літературі небагато окремих праць, які розглядають категорію кольору. Взагалі, в українській літературно – критичній думці на цю тему існують переклади та статті номінативного характеру в періодиці. Бажання збагатити вітчизняне літературознавство ґрунтовними розвідками, присвяченими вивченню кольористики в літературі визначає актуальність пропонованого дослідження.

Мета дослідження полягає у тому, щоб розглянути, вивчити й проаналізувати символіку кольору в українській та світовій літературі.

Цій основній меті підпорядковані наступні цілі та завдання: 1) розкрити символіку кольору в літературі; 2) проаналізувати її; 3) розглянути категорію кольору.

Методи дослідження відповідають поставленим цілям і завданням роботи. У межах описового методу використано прийом спостереження, який дозволив подати вираження і вживання кольороназв. Дистрибутивний прийом дав можливість визначити зв'язки одиниць мови в контекстуальному оточенні. Методом компонентного аналізу проводилося дослідження кольороназви і їх семного складу в загальномовній картині світу. Потреба концептуального, цілісного та